

De invloed van structuur op de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters.

Bachelor Pedagogische wetenschappen
Cursusjaar 2009-2010

Karen van Boxtel, 3235270

Britt Kagie, 3295540

Mayke Schouten, 3277755

Willemijn van Sonsbeek, 3242323

Begeleidster: Dr. Marjolein Verhoeven

28 juni 2010

Samenvatting

In dit cross-sectionele onderzoek is gekeken naar de relatie tussen ouderlijke structuur en de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters. Aan het onderzoek deden in totaal 85 gezinnen mee, bestaande uit een vader en een moeder en minimaal één kind tussen de 18 maanden en 4 jaar oud. Zowel moeders als vaders hebben een vragenlijst ingevuld met betrekking tot hun eigen opvoeding. Daarnaast hebben moeders vragen beantwoord over de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Uit dit onderzoek blijkt dat er geen verschil is in de manier waarop vaders en moeders structuur bieden aan hun kinderen. Uit de resultaten blijkt ook dat jongens en meisjes dezelfde mate van ouderlijke structuur ontvangen. Er is wel een verband gevonden tussen moederlijke structuur en de sociaal-emotionele ontwikkeling van zowel jongens als meisjes. Dit verband is niet gevonden voor vaderlijke structuur. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de moederlijke structuur een bijdrage levert aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongens en meisjes. Nu er is gebleken dat de structuur van moeder invloed heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, kan de hulpverlening hierop aangepast worden als er sociaal-emotionele problemen bij het kind ontstaan. Tevens kunnen de interventieprogramma's hierop aangepast worden, deze zullen vooral gericht moeten zijn op de structuur die moeder biedt.

Sleutelwoorden: Structuur, Sociaal-emotionele ontwikkeling, Peuters, Moeders, Vaders

Introductie

De sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters is belangrijk voor de verdere ontwikkeling (Caulfield, 1996), omdat vroege problemen vaak een significant risico met zich meebrengen voor latere gedragsproblemen (Gilliom & Shaw, 2004). Uit onderzoek blijkt dat opvoeding een grote invloed heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters (Maccoby, 2000). Er zijn recentelijk aanwijzingen gevonden dat onder andere de structuur die ouders hun kinderen bieden belangrijk is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters (Sytsma, Kelley, & Wymer, 2001; Van Aken, 2008). Toch is er tot nu toe weinig onderzoek gedaan naar de invloed van structuur, onder andere het stellen van regels, op de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters. In het huidige onderzoek wordt onderzocht of er een samenhang is tussen de structuur die ouders bieden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen tussen de 18 maanden en 4 jaar oud. Er zal worden gekeken of er een verschil is in het bieden van structuur door vaders vergeleken met moeders. Daarbij wordt onderzocht of het verband tussen ouderlijke structuur en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind anders is voor vaders dan voor moeders. Ook zal worden gekeken of er een verschil is in het bieden van structuur bij jongens en meisjes. Ten slotte zal daarbij onderzocht worden of het verband tussen de ouderlijke structuur en sociaal-emotionele ontwikkeling verschillend is voor jongens en meisjes.

De sociaal-emotionele ontwikkeling begint vanaf de geboorte van het kind. Kinderen zijn vanaf het eerste moment actief betrokken bij de sociale wereld om hen heen en ook zijn ze onmiddellijk in staat om verschillende emoties te uiten (Caulfield, 1996). Er is meer aandacht gekomen voor de sociaal-emotionele ontwikkeling bij peuters, nadat bekend werd dat interventies tegen externaliserend probleemgedrag meer effect hebben in de voorschoolse periode dan interventies bij schoolgaande kinderen. Onder externaliserend probleemgedrag wordt een uiting van een vertraging in de sociaal-emotionele ontwikkeling verstaan. Aangezien de oorsprong van latere probleemgedragingen in de vroege kindertijd ligt, is het belangrijk om te weten welke factoren op deze leeftijd samenhangen met dit gedrag. Het probleemgedrag is op deze jonge leeftijd nog niet verankerd, waardoor veranderingen gemakkelijker te realiseren zijn (Keenan & Wakschlag, 2000).

De rol van de ouders is van groot belang voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Door middel van interactie tussen ouder en kind worden verdere ontwikkelingsuitkomsten bepaald (Caulfield, 1996; Smith, Calkins, Keane, Anastopoulos, & Shelton, 2004). In het onderzoek van Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković en Van Aken (2010) komt naar voren dat opvoeding een scala aan gedragingen omvat, waaronder structureren. Onder structuur vallen onder andere overreageren, routinering

en het stellen van regels. Uit onderzoek blijkt dat het bieden van structuur een belangrijke voorspeller is voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters (Denham et al., 2000; Sytsma et al., 2001). Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković en Van Aken (2010) hebben ook een verband gevonden tussen externaliserend probleemgedrag van peuters en het bieden van ouderlijke structuur. Kinderen die veel externaliserend gedrag vertonen, hebben meer kans op disfunctioneel gedrag van de ouders, zoals minder ondersteuning en structuur. Om een helder beeld te krijgen van de relatie tussen de structuur die ouders bieden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters is meer onderzoek nodig.

Verskil in structuur tussen moeders en vaders

Uit onderzoek van Laflamme, Pomerlean en Malcuit (2002) blijkt dat vaders minder tijd spenderen aan interacties met hun kinderen dan moeders. Er is gekeken naar interactie tussen de ouders en het kind op de momenten dat het kind een leeftijd heeft van 9 en 15 maanden. Vaders besteden minder tijd aan het verzorgen en het spelen met hun kinderen en maken minder uitstapjes. Zelfs als beide ouders werken, brengen vaders minder tijd door met hun kinderen dan moeders (Laflamme et al., 2002). Dit resultaat is ook gevonden bij adolescenten (Phares, Field, & Kamboukos, 2008). Moeders geven aan meer tijd te spenderen met hun adolescente kinderen dan vaders. Daarnaast blijkt dat moeders meer verantwoordelijkheid hebben voor de disciplinerende, de dagelijkse verzorging en de recreatieve activiteiten. Doordat vaders minder tijd met hun kind doorbrengen dan moeders, bestaat de mogelijkheid dat vaders ook anders met hun kind omgaan dan moeders. Hierdoor zou er ook een verschil kunnen ontstaan in het bieden van structuur door vaders in vergelijking met moeders. Er is echter weinig onderzoek gedaan naar het verschil in het bieden van structuur aan peuters, gekeken naar het geslacht van de ouder. Het is hierdoor moeilijk uitspraken te doen over de verschillen tussen vaders en moeders met betrekking tot de opvoedingsdimensie structuur, maar uit tot nu toe verschenen onderzoek blijkt dat vaders en moeders over het algemeen niet veel van elkaar verschillen (Verhoeven et al., 2007; Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković, & Van Aken, 2010). Het is mogelijk dat ouders in gezamenlijk overleg de regels en dagelijkse routine voor het gezin bepalen.

Ouderlijke structuur en sociaal-emotionele ontwikkeling: sekse ouder

Nu er is gekeken naar eventuele verschillen in het bieden van structuur door vaders en moeders, kan er gekeken worden of deze verschillen van invloed zijn op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Moeders zijn vaak de primaire verzorgers van hun kinderen (Nobes, Smith, Upton, & Heverin, 1999). Daarom is er tot nu toe meer onderzoek gedaan naar de rol die moeders spelen bij de ontwikkeling van hun kinderen

dan naar de rol die vaders hierin spelen (Page, Wilhelm, Gamble, & Card, 2010). Toch wordt beaamd dat ook vaders belangrijk zijn in de ontwikkeling van kinderen (Denham et al., 2000; Dekleyn, Biernbaum, Speltz, & Greenberg, 1998). Uit onderzoek van zowel Davidov en Grusec (2006) en Denham en collega's (2000) blijkt dat de opvoedingsmethode van vaders en moeders hetzelfde effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kinderen. In de onderzoeken van Davidov en Grusec (2006) en Denham en collega's (2000) wordt echter niet specifiek gekeken naar de opvoedingsdimensie structuur, er wordt ingegaan op opvoeden in het algemeen. Uit het onderzoek van Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković en Van Aken (2010) blijkt dat de relatie tussen ouderlijke structuur en externaliserend gedrag van peuterjongens even sterk is voor vaders als voor moeders. Meer structuur van de ouder ging samen met minder externaliserend gedrag van het kind. In dit onderzoek zal verder gekeken worden of de mate van structuur samenhangt met de sociaal-emotionele ontwikkeling en of deze samenhang anders is voor jongens als voor meisjes.

Verschillen in structuur bij jongens en meisjes

Ouders behandelen hun zoons anders dan hun dochters, dit kan geconcludeerd worden uit verschillende onderzoeken (Morrongiello & Dawber, 1999; Raley & Bianchi, 2006). Er hebben zich echter nog weinig onderzoeken gericht op ouderlijke structuur bij jonge kinderen en in hoeverre daarin verschillen zijn te vinden tussen jongens en meisjes. Enkele onderzoeken richten zich wel op disciplineren en uit deze onderzoeken komt naar voren dat er bij jongens meer regels gesteld worden (Smetana, 1989). Uit het onderzoek van Smetana (1989) blijkt dat ouders anders reageren op overtredingen van hun kind. Ouders confronteren hun dochters met de consequenties van hun gedrag en bij jongens wordt geprobeerd de sociale controle weer terug te krijgen en te behouden.

Ook McKee en collega's (2007) concluderen uit hun onderzoek dat jongens op een meer sterke, harde manier worden gestraft. Een mogelijke verklaring hiervoor kan te maken hebben met de stereotypingen met betrekking tot sekse van kinderen. Het kan zijn dat ouders nog steeds denken dat jongens meer fysieke discipline nodig hebben om hun gedrag te veranderen in vergelijking met meisjes (McKee et al., 2007). Omdat er nog weinig onderzoek is gedaan naar de ouderlijke structuur bij jonge kinderen en het eventuele verschil bij jongens en meisjes, is het moeilijk om hier uitspraken over te doen. Uit de onderzoeken die er tot nu zijn, zou geconcludeerd kunnen worden dat bij jongens meer structuur wordt geboden.

Ouderlijke structuur en sociaal-emotionele ontwikkeling: sekse kind

Er wordt verondersteld dat jongens en meisjes verschillen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling. Meisjes blijken aan het eind van hun eerste levensjaar meer emoties te

laten zien dan jongens. Tevens laten meisjes in de vroege kindertijd een hoger niveau zien van gevoelens en sociaal cognitieve rijping. Deze uitingen staan in relatie met de sociaal-emotionele ontwikkeling (Fivush, Brotman, Buckner, & Goodman, 2000; Kerr, Lopez, Olson, & Sameroff, 2004). Gekeken naar sekse verschillen in psychopathologie laten jongens op jonge leeftijd meer externaliserende problemen zien dan meisjes. Meisjes daarentegen laten meer internaliserende problemen zien, zoals stemmings- en angststoornissen (Kim, Arnold, Fisher, & Zeljo, 2005). De verschillen tussen jongens en meisjes in de sociaal-emotionele ontwikkeling zijn duidelijk zichtbaar als het kind 4 jaar oud is (Garside & Klimes-Dougan, 2002; Keenan & Shaw, 1996; Kerr et al., 2004).

Tevens blijkt dat het verband tussen externaliserende problemen en opvoeden van invloed is op het kind (Denham et al., 2000; Sytsma et al., 2001). Aan de hand van deze veronderstellingen kan gekeken worden of het verband tussen externaliserende problemen en opvoeden anders is voor jongens dan voor meisjes. Uit onderzoek blijkt dat negatief gedrag van beide ouders een voorspellende factor is voor externaliserend probleemgedrag bij meisjes, dit is echter niet gevonden bij jongens. Deze resultaten veronderstellen dat gelijkwaardig gedrag van ouders een andere invloed heeft op meisjes dan op jongens (Webster-Stratton, 1996). Calkins (2002) geeft daarnaast aan dat een verstoring in de ouder-kind relatie jongens meer treft dan meisjes. Uit het onderzoek van Russell en Russell (1996) blijkt dat het verband tussen externaliserende problemen en opvoeden voor meisjes vermindert door affectie en warmte en dat het verband voor jongens vermindert door positieve betrokkenheid van de ouder. Verschillende onderzoeken geven aan dat de rol die opvoeding speelt in de sociaal-emotionele ontwikkeling anders is voor jongens dan voor meisjes. Dit moet met betrekking tot de rol van structuur nog verder onderzocht worden.

Uit de literatuur komt naar voren dat de opvoedingsdimensie structuur een voorspeller kan zijn voor de sociaal-emotionele ontwikkeling van peuters (Denham et al., 2000; Sytsma et al., 2001). Onderzoek hiernaar is echter nog schaars. Bovenstaande onderzoeken veronderstellen dat het verband tussen opvoeden en sociaal-emotionele ontwikkeling anders kan zijn voor jongens dan voor meisjes. Of het verband van ouderlijke structuur en sociaal-emotionele ontwikkeling ook anders is voor jongens dan voor meisjes is nog niet bekend. Dit onderzoek zal zich daar verder op richten. Daarnaast geeft eerder onderzoek aan dat vaders een ander effect hebben op hun kinderen dan moeders (Laflamme et al., 2002). Of dit ook geldt voor structuur is nog niet bekend.

Verwacht wordt dat a) vaders en moeders dezelfde mate van structuur bieden en b) als vader en moeder dezelfde mate van structuur bieden, de structuur die moeder biedt meer effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind dan de structuur die vader biedt. Ook wordt verwacht dat c) de structuur die ouders bieden anders is voor

jongens als voor meisjes en d) het geslacht van het kind een modererend effect heeft; als ouders dezelfde mate van structuur bieden, heeft de structuur een andere invloed op de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongens dan van meisjes.

Methodologie

Participanten

Deelnemers aan dit onderzoek zijn vaders ($N = 85$) en moeders ($N = 85$) met een kind tussen 18 maanden en 4 jaar oud. De moeders waren bij de geboorte van het kind tussen de 22 en 42 jaar ($M = 30.24$, $SD = 3.98$) en de vaders waren tussen de 24 en 47 jaar ($M = 32.18$, $SD = 4.71$). De moeder is in 62.4% van de gezinnen de hoofdopvoeder. De ouders in dit onderzoek zijn voornamelijk van Nederlandse afkomst (97.6% van de moeders en 96.5% van de vaders heeft een Nederlandse nationaliteit) en hebben minimaal een opleiding op HBO-niveau voltooid (60% van zowel moeders als vaders heeft een HBO-niveau of hoger). Van de 85 ouderparen die hebben deelgenomen aan het onderzoek hebben 59 ouderparen meer dan één kind. Bij 31.5% van de families is de vragenlijst ingevuld over het eerstgeboren kind. De kinderen in dit onderzoek zijn tussen de 18 en 47 maanden oud ($M = 33.18$, $SD = 7.91$). Er hebben 41 jongens meegedaan aan het onderzoek, met een gemiddelde leeftijd van 33.44 maanden ($SD = 7.05$) en 44 meisjes, met een gemiddelde leeftijd van 32.93 maanden ($SD = 8.71$).

Procedure

Om de ouderparen te werven, zijn er wervingsbrieven afgegeven bij kinderdagverblijven, peuterspeelzalen, kleuterklassen en sportverenigingen, gevestigd in verschillende provincies van Nederland. Door de wervingsbrieven persoonlijk uit te delen, is geprobeerd de respons te optimaliseren. In de wervingsbrieven is uitgelegd wat het onderzoek inhoudt (nl. het onderzoeken van de invloed van opvoeding van zowel moeder als vader op de ontwikkeling van het kind), wat de verwachte bijdrage is van beide ouders en dat de gegevens van de ouders vertrouwelijk en anoniem worden behandeld. Bij interesse in het onderzoek konden ouders de antwoordstrook schriftelijk inleveren of e-mailen naar een aangegeven e-mailadres. Voor ieder ouderpaar zijn vragenboekjes samengesteld, afhankelijk van de leeftijd (in maanden) van het kind. De ouders zijn gevraagd de vragenlijsten onafhankelijk van elkaar en binnen twee weken in te vullen. Het vragenboekje is bij de ouders thuis opgehaald of de ouders hebben het opgestuurd met behulp van een bijgevoegde antwoordvelop.

Meetinstrumenten

De moeders in dit onderzoek zijn gevraagd een vragenlijst in te vullen over hun opvoedkundig gedrag en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Tevens is er

gevraagd naar demografische gegevens van het gezin. De vaders hebben alleen een vragenlijst over hun opvoedkundig gedrag ingevuld.

Sociaal-emotionele ontwikkeling. Om de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind te meten, zijn de Ages and Stages Questionnaire/Social-Emotional (ASQ-SE) en de Child Behavior Checklist 1½-5 (CBCL) gebruikt. De ASQ-SE wordt in de praktijk gebruikt om een verhoogd risico voor sociaal-emotionele en gedragsproblemen te signaleren (Briggs-Gowan, Carter, Irwin, Wachtel, & Cicchetti, 2004). De vragenlijst omvat de gebieden zelf-regulatie, gehoorzaamheid, communicatie, adaptief functioneren, autonomie, affectie en interactie met mensen. De vragenlijst is voor ouders van kinderen van 6 tot 60 maanden. Er zijn verschillende leeftijdsversies die aangeven in welke ontwikkelingsfase het kind behoort te zitten. Het aantal items per lijst varieert tussen de 19 items bij de ASQ-SE voor 6 maanden en 33 items bij de ASQ-SE voor 48 maanden. Een voorbeelditem van de ASQ-SE voor 18 maanden is: "Zoekt uw kind contact met u als er een vreemde nadert?" De vragen kunnen beantwoord worden met 0=*Meestal*, 5=*Soms*, of 10=*Zelden of Nooit*. Tevens kunnen moeders aangegeven dat ze het betreffende gedrag van het kind zorgwekkend vinden, waarvoor 5 punten worden toegekend. Van de behaalde punten op alle items wordt een somscore berekend. Hierbij geldt: hoe hoger de score, hoe minder ver het kind is in zijn/haar sociaal-emotionele ontwikkeling. Voor onderlinge vergelijkbaarheid zijn de scores op de ASQ-SE gestandaardiseerd per leeftijdsversie. In de literatuur wordt met betrekking tot de betrouwbaarheid van de ASQ-SE een *Cronbach's alpha* gerapporteerd van .94. (Squires, Bricker, & Twombly, 2002).

De Child Behavior Checklist 1½-5 (CBCL) beoogt competenties en een breed spectrum aan probleemgedrag te meten (Achenbach & Rescorla, 2000). Met deze vragenlijst wordt inzicht verkregen in de problemen die de ouder bij het kind waarneemt en in hoeverre dit afwijkt van wat ouders gemiddeld genomen bij kinderen van dezelfde leeftijd en hetzelfde geslacht aan gedragingen waarnemen (Kievit, 2008). De CBCL voor kinderen van 1½ jaar tot 5 jaar bestaat uit 60 items. De items kunnen worden opgedeeld in twee breedbandschalen; internaliserende en externaliserende problematiek. Moeders krijgen een aantal uitspraken en geven aan in welke mate dit gedrag van toepassing is op het kind. De antwoordmogelijkheden bestaan uit 0=*Helemaal niet*, 1=*Een beetje/Soms* en 3=*Duidelijk/Vaak*. Een voorbeelditem is: "Van streek wanneer iets anders gaat dan hij gewend is". In dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de 24 items over externaliserende problematiek. Van de behaalde punten op de externaliserende items van de CBCL wordt een gemiddelde score berekend. Hierbij geldt: hoe hoger de score, hoe meer externaliserende problematiek het kind vertoont. De betrouwbaarheid

van de subschaal externaliserende problematiek is in dit onderzoek gemeten met de *Cronbach's alpha*, $\alpha = .91$.

Structuur. Om de structuur die ouders bieden te meten, is de Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ) gebruikt (Verhoeven, Van Baar, Deković, & Bodden, 2010). Beide ouders hebben vragen beantwoord behorende tot de schaal Structuur van de CECPAQ, waardoor een duidelijk beeld geschetst wordt van de manier waarop zowel vaders als moeders structuur bieden aan hun kinderen. De schaal Structuur is onderverdeeld in 3 verschillende opvoedkundige gedragingen, namelijk routine (5 items), consistentie (5 items) en overreageren (5 items). De items die horen bij routine meten de mate waarin ouders hun kind een vaste dagelijkse routine aanbieden, zoals: "Mijn kind eet op vaste tijden". De items die horen bij consistentie meten de mate waarin ouders consistent zijn in het stellen van regels. Een voorbeelditem is: "De straf die ik mijn kind geef, hangt af van mijn stemming." Bij zowel de items van routine als de items van consistentie hebben de ouders een keuze uit zes antwoordmogelijkheden, oplopend van 1 = Nooit tot 6 = Altijd. De items die horen bij het opvoedkundig gedrag overreageren meten de mate waarin ouders ongestructureerd en onvoorspelbaar reageren op het gedrag van hun kind. De items omschrijven een situatie en daarbij worden twee tegengestelde antwoordmogelijkheden gegeven. Bijvoorbeeld: "Wanneer er een probleem is met mijn kind...". De bijbehorende antwoordmogelijkheden zijn: "Stapelen de dingen zich op en doe ik dingen die ik niet wil doen" en "Lopen de zaken niet uit de hand". Op een 6-puntsschaal geven ouders aan in hoeverre één van beide antwoordmogelijkheden het beste bij hen past. Om de gemiddelde score op structuur te meten, worden eerst de vijf items behorende bij overreageren omgepoold. Aansluitend kan de gemiddelde score van zowel vader als moeder worden bepaald. Hierbij geldt, hoe hoger de score, hoe hoger de mate van structuur geboden door ouders aan hun kinderen. De betrouwbaarheid (*Cronbach's alpha*) van de schaal Structuur is in dit onderzoek $\alpha = .69$. De betrouwbaarheid van de schaal Structuur voor moeders is in dit onderzoek $\alpha = .67$ en voor vaders is de betrouwbaarheid van de schaal Structuur $\alpha = .56$.

Analyseplan

Om te onderzoeken of de ouderlijke structuur verschilt tussen jongens en meisjes zal gebruik worden gemaakt van een onafhankelijke enkelvoudige t-toets. Aan de hand van deze analysemethode is het mogelijk om het verschil in ouderlijke structuur per sekse te beschrijven. Het verschil tussen het bieden van ouderlijke structuur door vaders en moeders zal worden bekeken aan de hand van een afhankelijke t-toets. Vaders en moeders voeden hun kind gezamenlijk op en zijn dus per definitie niet onafhankelijk van

elkaar. Om de relatie tussen het bieden van ouderlijke structuur en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind te onderzoeken, zullen er regressieanalyses uitgevoerd worden. Hierbij is ouderlijke structuur de onafhankelijke variabele en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind de afhankelijke variabele. Door zowel de structuur van moeder als van vader gelijktijdig op te nemen in het model, kan worden bepaald wat de relatieve bijdrage van moeders en vaders is met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Vervolgens wordt er gekeken naar de modererende rol van het geslacht van het kind. Het geslacht van het kind is voor de hiërarchische regressieanalyse omgezet in 'dummy' variabelen. Om het interactie effect van sekse kind te onderzoeken, zijn in de laatste stap van de regressieanalyse de berekende interactietermen van ouderlijke structuur met sekse kind toegevoegd (Baron & Kenny, 1986).

Resultaten

Beschrijvende statistieken

Tabel 1 geeft de gemiddelden, standaard deviaties, minima en maxima weer voor de variabelen structuur moeder, structuur vader, ASQ-SE en CBCL. De beschrijvende statistieken zijn zowel voor de totale populatie weergegeven als voor jongens en meisjes apart. Met een tweezijdige onafhankelijke *t*-toets is gekeken of er bij de ASQ-SE verschillen zijn tussen jongens ($M = .09$, $SD = 1.02$) en meisjes ($M = -.01$, $SD = .98$). Ook is er gekeken naar de verschillen tussen jongens ($M = .55$, $SD = .34$) en meisjes ($M = .43$, $SD = .27$) bij de CBCL. Uit de resultaten blijkt dat jongens en meisjes niet verschillen in hun sociaal-emotionele ontwikkeling, zowel gekeken naar de ASQ-SE ($t(83) = 1.82$, $p = .07$), als de CBCL ($t(82) = 0.09$, $p = .93$).

Tabel 1. *Beschrijvende statistieken voor de variabelen structuur moeder, structuur vader, ASQ-SE en CBCL*

	Jongens			Meisjes			Totaal			
	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min	Max
Structuur moeder	41	4.79	.40	44	4.74	.31	4.76	.36	3.73	5.73
Structuur vader	41	4.67	.28	44	4.75	.36	4.71	.32	3.87	5.60
ASQ-SE	40	.09	1.02	44	-.01	.98	-.00	.99	-1.68	3.47
CBCL	41	.55	.34	44	.43	.27	.49	.31	0.00	1.54

Verschillen in structuur sekse ouder

Met de tweezijdige gepaarde *t*-toets is getoetst of de geboden structuur van moeder verschilt van de structuur die vader biedt. Verwacht wordt dat de structuur van moeder niet zal verschillen van de structuur geboden door vader. In tabel 1 is te zien dat er een klein verschil is tussen de gemiddelde structuur van moeder ($M = 4.76$, $SD = .36$) en de gemiddelde structuur van vader ($M = 4.71$, $SD = .32$). Uit de test komt naar voren dat de gemiddelde structuur die moeder biedt niet significant verschilt van de gemiddelde

structuur aangeboden door vader ($t(84) = 1.16, p = .25$). Hieruit blijkt dus dat er geen verschil is in de structuur geboden door vader en moeders, voor kinderen.

Verschillen in structuur sekse kind

Met de tweezijdige onafhankelijke t-toets is getoetst of de geboden structuur van vader en moeder verschilt voor jongens en meisjes. Verwacht wordt dat de structuur die ouders bieden anders is voor jongens als voor meisjes. Uit de t-toets kan geconcludeerd worden dat er geen significant verschil is in de structuur die moeder biedt bij jongens ($M = 4.79, SD = .40$) en meisjes ($M = 4.74, SD = .31$), ($t(83) = 0.74, p = .46$). Ook kan geconcludeerd worden dat er geen significant verschil is in de structuur die vader biedt bij jongens ($M = 4.67, SD = .28$) en meisjes ($M = 4.75, SD = .36$), ($t(83) = -1.22, p = .23$). Jongens en meisjes ervaren dezelfde mate van structuur van beide ouders.

Correlaties ouderlijke structuur en sociaal emotionele ontwikkeling

Met behulp van de *Pearson correlatie* (zie tabel 2) is gekeken naar de samenhang tussen de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind en de mate waarin ouders structuur bieden. Uit de test blijkt dat moederlijke structuur significant negatief correleert met de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Bij zowel de ASQ-SE ($r = -.39, p < .05$) als de CBCL ($r = -.39, p < .01$) is er een negatieve samenhang gevonden. Dit betekent dat als moeder meer structuur biedt, het kind minder problemen laat zien in de sociaal-emotionele ontwikkeling. Wat betreft vaderlijke structuur is er geen samenhang gevonden met de ASQ-SE ($r = -.19, p = .09$) en ook niet met de CBCL ($r = -.07, p = .55$).

Rol van ouderlijke structuur: verschillen tussen vaders en moeders

Om te onderzoeken of vaders en moeders eenzelfde rol spelen in de sociaal-emotionele ontwikkeling van hun kind, wordt er gekeken naar het effect van structuur moeder en structuur vader. Verwacht wordt dat de structuur van moeder meer effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind dan de structuur van vader. Om dit te onderzoeken is een meervoudige lineaire regressieanalyse uitgevoerd. Het gebruikte model voor de ASQ-SE sluit aan bij de gevonden data ($F(2, 81) = 7.89, p < .01$). De structuur die ouders bieden, voorspelt 16% van de variantie van de score op de ASQ-SE ($R^2 = .16, p < .01$). Tabel 3 laat zien dat er een significant hoofdeffect is van structuur moeder op de ASQ-SE ($\beta = -.37, p < .01$). De structuur van vader is niet significant bij het model van de ASQ-SE ($\beta = -.10, p = .34$). Het model van de CBCL heeft een goede fit ($F(2, 82) = 7.17, p < .01$). De structuur die ouders bieden, voorspelt voor 15% de gevonden variantie van de score op de CBCL ($R^2 = .15, p < .01$). Uit het model van de

CBCL blijkt ook dat de structuur van moeder een significant hoofdeffect heeft ($\beta = -.39$, $p < .01$). Hierbij is ook geen hoofdeffect van structuur vader gevonden ($\beta = .02$, $p = .83$). De structuur van moeder heeft dus een negatief effect op de gedragsproblemen van het kind. Dit betekent dat als moeder een hoge mate van structuur biedt, de gedragsproblemen van het kind lager zijn. De structuur van vader heeft echter geen zichtbaar effect op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.

Tabel 2. *Correlaties tussen structuur moeder, structuur vader, ASQ-SE en CBCL*

	1.	2.	3.
1. Structuur moeder			
2. Structuur vader	.23*		
3. ASQ-SE	-.39*	-.19	
4. CBCL	-.39**	-.07	.58**

Noot. * $p < .05$; ** $p < .01$

Tabel 3. *Regressie analyse van structuur vader en structuur moeder met de ASQ-SE en CBCL*

	CBCL		ASQ-SE		
	<i>B</i>	β	<i>B</i>	β	
Structuur moeder	-.13	-.39**	-.39	-.37**	
Structuur vader	.01	.02	-.10	-.10	
R^2					.15**
F					7.17**
n					84
					.16**
					7.89**
					83

Noot. ** $p < .01$

Interactie effect: verschillen tussen jongens en meisjes

Tenslotte is er gekeken naar het interactie effect van de variabele sekse kind met de structuur van ouders op de ASQ-SE en de CBCL. Als ouders dezelfde mate van structuur bieden, wordt er verwacht dat de structuur een andere invloed heeft op jongens dan op meisjes. Er zijn vier hiërarchische regressie analyses uitgevoerd. De eerste twee analyses zijn uitgevoerd met de afhankelijke variabelen ASQ-SE en CBCL en met de onafhankelijke variabelen structuur moeder (gestandaardiseerd), sekse kind en het product van deze twee variabelen. Het model van de ASQ-SE sluit aan bij de gevonden data ($F(3, 80) = 5.14$, $p < .01$). De interactie tussen structuur moeder en sekse kind voorspelt voor 16% de gevonden variantie op de score van de ASQ-SE ($R^2 = .16$, $p < .01$). Het interactie effect van structuur moeder met sekse kind is bij de ASQ-SE niet significant ($\beta = .10$, $p = .47$). Het model van de CBCL heeft ook een significante fit ($F(3, 81) = 7.62$, $p < .01$). De interactie tussen structuur moeder en sekse kind voorspelt 22% van de variantie van de score op de CBCL ($R^2 = .22$, $p < .01$). Ook bij de CBCL is het interactie effect van structuur moeder niet significant ($\beta = .18$, $p = .16$). De laatste twee analyses zijn uitgevoerd met de afhankelijke variabelen ASQ-SE en CBCL en met de onafhankelijke variabelen structuur vader (gestandaardiseerd), sekse kind en het product van deze twee variabelen. Het gebruikte model van de ASQ-SE sluit niet aan bij de gevonden data ($F(3, 80) = 1.66$, $p = .18$). De interactie tussen structuur vader en sekse kind voorspelt niet de gevonden variantie op de ASQ-SE ($R^2 = .06$, $p = .18$). Het

gevonden interactie effect van structuur vader met sekse kind is bij de ASQ-SE niet significant ($\beta = .26, p = .16$). Van het model van de CBCL is de gevonden fit niet significant ($F(3, 81) = 2.00, p = .12$). De variantie wordt bij het model van de CBCL niet verklaard door de interactie tussen structuur vader en sekse kind ($R^2 = .07, p = .12$). Ook het gevonden interactie effect is niet significant ($\beta = .29, p = .12$).

Er is dus geen significant interactie effect gevonden van structuur vader en moeder met sekse van het kind op de ASQ-SE en CBCL. Uit de resultaten van de vier hiërarchische regressie analyses kan verondersteld worden dat er voor jongens en meisjes geen verschil is in de relatie tussen de structuur die ouders bieden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Als moeder en vader dezelfde mate van structuur bieden, heeft de structuur een gelijke invloed op zowel jongens als meisjes.

Conclusie en Discussie

In het huidige onderzoek is de relatie tussen ouderlijke structuur en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen tussen de 18 maanden en 4 jaar oud onderzocht. Uit de resultaten blijkt dat moeders dezelfde structuur bieden aan hun kinderen als vaders. De gevonden resultaten tonen verder aan dat er geen verschil is in de ouderlijke structuur die jongens en meisjes krijgen. Daarnaast gaven de bevindingen aan dat de structuur van moeder wel van invloed is op de sociaal-emotionele ontwikkeling van zowel jongens als meisjes. De structuur van vader heeft geen significant effect op de sociaal-emotionele ontwikkeling van zowel jongens als meisjes.

Ouderlijke structuur: verschillen tussen vaders en moeders

Verwacht werd dat vaders en moeders dezelfde mate van structuur bieden aan hun kinderen. Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat er inderdaad geen verschil is in de structuur die vader aan hun kinderen biedt en de structuur die moeder aanbiedt. Dit komt overeen met de resultaten uit het voorgaande onderzoek. Uit twee studies van Verhoeven en collega's (2007) en Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković en Van Aken, (2010) blijkt namelijk ook dat vaders en moeders op een vergelijkbare manier structuur bieden. Er is dus geen verschil in de manier waarop ouders omgaan met het stellen van regels, routinering en (in)consistentie in discipline. Een mogelijke verklaring voor het feit dat vaders en moeders dezelfde mate van structuur bieden is dat ouders hun opvoeding op elkaar afstemmen (Shepard, 1980). Ouders zullen vaak dezelfde aanpak hebben op het gebied van structuur bieden, omdat ze in hetzelfde huis wonen. Daarnaast kan het dat de verschillen tussen mannen en vrouwen wat betreft opvoeding en rolverdeling kleiner zijn geworden (Shepard, 1980). Ook al is moeder in veel gevallen de hoofdopvoeder (in 64.2% van de gezinnen), vaders en moeders kunnen hetzelfde denken over de opvoeding. Het is mogelijk dat ouders hun opvoeding op elkaar afstemmen,

aangezien ze in hetzelfde huis wonen. Hierdoor zullen ouders een op een vergelijkbare manier structuur bieden.

Ouderlijke structuur: verschillen tussen jongens en meisjes

Verwacht werd dat ouders een andere mate van structuur bieden aan jongens dan aan meisjes. De resultaten uit het huidige onderzoek laten geen verschil zien in de structuur die ouders bieden bij jongens en meisjes. Jongens en meisjes ervaren dezelfde mate van structuur van beide ouders. Deze bevindingen komen niet overeen met eerdere bevindingen van Smetana (1989). Uit het onderzoek bleek namelijk dat jongens meer structuur geboden werd aangezien zij meer gestraft werden en er bij hen meer werd gewerkt met regels. In het huidige onderzoek zijn geen grote verschillen gevonden tussen sociaal-emotionele ontwikkeling van meisjes en van jongens. Er kan een verband zijn tussen de sociaal-emotionele ontwikkeling van een kind en de frequentie waarin het kind gestraft wordt. Hier zal meer onderzoek naar gedaan moeten worden om hier een duidelijke uitspraak over te doen. Daarnaast kan de uitleg van het begrip structuur verschillen in het onderzoek van Smetana (1989) en in het huidige onderzoek. In het huidige onderzoek wordt onder structuur niet alleen straffen en het stellen van regels verstaan, maar bijvoorbeeld ook routinering en de mate van consistentie bij het straffen en stellen van regels. Het kan zijn dat ondanks dat jongens meer gestraft worden, andere vormen van structuur hetzelfde zijn voor jongens en meisjes, waardoor er in het huidige onderzoek geen verschil is in de mate van structuur die ouders bieden aan jongens en aan meisjes. Er kan geconcludeerd worden dat vaders en moeders dezelfde mate van structuur bieden voor jongens en meisjes.

Rol van ouderlijke structuur op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind

Verwacht werd dat de structuur die ouders bieden van invloed is op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, omdat uit eerder onderzoek is gebleken dat het bieden van structuur belangrijk is voor de ontwikkeling van peuters (Sytsma, Kelley, & Wymer, 2001; Van Aken, 2008). Uit het huidige onderzoek blijkt dat er inderdaad een significant effect is van structuur op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Dit effect is alleen significant bij de moeder en geldt voor zowel jongens als meisjes. Als moeder meer structuur biedt, dan heeft dit een positief effect op de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongens en van meisjes in de leeftijd 18 maanden tot en met 4 jaar. Een mogelijke verklaring voor het significante effect van moederlijke structuur en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, is dat structuur zorgt voor duidelijkheid voor het kind. Zo heeft het kind alle ruimte om zich sociaal en emotioneel goed te ontwikkelen. Ook uit eerder onderzoek blijkt dat structuur van invloed is op de

ontwikkeling van het kind (Sytsma, Kelley, & Wymer, 2001; Denham et al., 2000; Van Aken, 2008).

Rol van ouderlijke structuur: verschillen tussen vaders en moeders

Verwacht werd dat als vader en moeder dezelfde mate van structuur bieden, de structuur die moeder biedt meer effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind dan de structuur die vader biedt. Deze hypothese wordt door de resultaten bevestigd. De resultaten van het huidige onderzoek komen niet overeen met eerder onderzoek van Verhoeven en collega's (2007) en Verhoeven, Junger, Van Aken, Deković en Van Aken (2010) waaruit blijkt dat vaders en moeders op een vergelijkbare manier structuur bieden aan hun kinderen. Uit het huidige onderzoek blijkt dat naarmate moeder meer structuur biedt, kinderen minder externaliserende problemen vertonen. Dit effect is niet gevonden voor de structuur die vader biedt. Een mogelijke verklaring voor de gevonden resultaten kan zijn dat moeders meer tijd spenderen met het kind (Laflamme, Pomerleau, & Malcuit, 2002), waardoor de structuur van het leven van het kind vaker wordt bepaald door de structuur die moeder biedt dan door de structuur die vader biedt. Moeder is immers vaker aanwezig. In het huidige onderzoek wordt bevestigd dat moeders meer tijd met de kinderen spenderen. De moeder is in 62.4% van de gezinnen de hoofdopvoeder. Daarnaast zijn de vragenlijsten met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling en het externaliserende gedrag van het kind, ingevuld door de moeder. De ingevulde vragen over het gedrag van het kind, zijn een perceptie van de moeder. Het kan zijn dat er een verschil is tussen de perceptie van de moeder op het gedrag van het kind en het daadwerkelijke gedrag van het kind.

Uit het onderzoek van Phares en collega's (2008) blijkt dat moeders bij adolescenten vaker de verantwoordelijkheid voor de opvoeding op zich nemen. Het gaat hierbij vooral om positieve disciplineren en structurering. Aangezien moeders meer verantwoordelijkheid tonen in de adolescentie in vergelijking met vaders, kan het zijn dat dit verschil terugkomt bij jonge kinderen. Dit kan een mogelijke verklaring zijn waarom uit het huidige onderzoek blijkt dat de structuur die moeder biedt meer invloed heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind dan de structuur die vader biedt.

Rol van ouderlijke structuur op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind: verschillen tussen meisjes en jongens

Verwacht werd dat als vader en moeder dezelfde mate van structuur bieden, de structuur een ander effect heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van meisjes dan op de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongens. Uit het onderzoek blijkt echter dat de samenhang tussen ouderlijke structuur en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, niet afhankelijk is van het geslacht van het kind. De resultaten van het huidige

onderzoek komen niet overeen met de gevonden resultaten uit het onderzoek van (Webster-Stratton, 1996). In dat onderzoek werd verondersteld dat gelijkwaardig gedrag van ouders een andere invloed heeft op jongens dan op meisjes. Een mogelijke verklaring voor het verschil in resultaat, kan zijn dat bij het onderzoek van Webster-Stratton (1996) oudere kinderen deelnamen, namelijk tussen 4 en 7 jaar. Het kan zijn dat de resultaten tussen het huidige onderzoek en het onderzoek van Webster-Stratton (1996) verschillen omdat er een verschil is in de leeftijd van de onderzochte kinderen. Het kan zijn dat er op jonge leeftijd nog geen verschil is wat betreft sekse in de behoefte aan structuur, terwijl bij oudere kinderen wel een verschil te vinden is. Russell en Russell (1996) veronderstellen dat er op de verschillende aspecten van positieve opvoeding geen verschillen zijn voor jongens en meisjes, net zoals de resultaten van het huidige onderzoek verklaren. Er zal meer onderzoek gedaan moeten worden om te kijken of de verschillen structuur zorgt voor verschillen in de sociaal-emotionele ontwikkeling van jongens en meisjes.

Samenvatting, beperkingen en implicaties voor de toekomst

Uit het huidige onderzoek komt naar voren dat er samenhang is tussen structuur die ouders bieden en de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen tussen de 18 maanden en 4 jaar oud. Deze invloed blijkt hetzelfde voor jongens en meisjes. De structuur geboden door moeder blijkt echter belangrijker op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind dan de structuur geboden door vader. Hieruit kan geconcludeerd worden dat het belangrijk is dat met name moeders een goede mate van structuur bieden aan hun kinderen, zodat de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind optimaal zal verlopen. Nu er is gebleken dat de structuur van moeder invloed heeft op de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, kunnen hulpverleners hier rekening mee houden in de praktijk. Interventieprogramma's kunnen worden aangepast en zich voornamelijk richten op het verbeteren van moederlijke structuur om het externaliserende probleemgedrag van jonge kinderen te verminderen. Door de structuur die moeder biedt te veranderen als het kind jong is, zullen latere gedragsproblemen voorkomen kunnen worden (Keenan & Wakschlag, 2000).

Het huidige onderzoek is daarnaast een goede aanvulling op de bestaande literatuur, omdat er tot nu toe nog weinig onderzoek is gedaan naar de invloed van ouderlijke structuur op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen tussen de 18 maande en 4 jaar. Tot nu toe is er voornamelijk onderzoek gedaan naar de rol van ouderlijke structuur op latere leeftijd (Keenan & Wakschlag, 2000; Webster-Stratton 1996; Phares, Field, & Kamboukos, 2008). Daarnaast wordt er in dit onderzoek gekeken naar verschillen in opvoedgedrag tussen vaders en moeders. In de meeste onderzoeken wordt naar ofwel moeder ofwel vader gekeken (Page, Wilhelm, Gamble & Card, 2010;

Dekleyn, Biernbaum, Speltz, & Greenberg, 1998). Door deze gegevens te combineren kan niet alleen beter worden vastgesteld op welke manier de opvoeding van vader en moeder de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind beïnvloed, maar ook of er hierbij nog interactie effecten zijn en of vaderlijke structuur bijvoorbeeld geen indirect effect op de sociaal-emotionele ontwikkeling heeft door de ouderlijke structuur van moeder.

Bij de resultaten van het onderzoek, moet rekening gehouden worden met een aantal beperkingen van het onderzoek. Allereerst hebben 84 ouderparen met een kind tussen de 18 maanden en 4 jaar meegewerkt aan het onderzoek. Dit zijn relatief weinig respondenten, waardoor de betrouwbaarheid van het onderzoek laag kan zijn. Er kan in dit geval sprake zijn van een type II fout. De steekproefgrootte is bepalend voor de significantie, omdat deze invloed heeft op de power van de test. Daarnaast zijn er voor dit onderzoek voornamelijk Nederlandse, midden en hogere inkomens gezinnen ondervraagd, waarvan de vader en de moeder het kind samen opvoeden. Er kunnen andere resultaten ontstaan wanneer deze gezinssamenstelling veranderd. Bij eventueel vervolgonderzoek zal er gewerkt moeten worden met meer respondenten om de power van het onderzoek te vergroten. Er moeten niet alleen Nederlandse, midden en hogere inkomens gezinnen worden geselecteerd, maar bijvoorbeeld ook gezinnen met een lage sociaaleconomische status, of waarvan een of beide ouder een andere nationaliteit heeft. Op deze manier wordt er gekeken of de bevindingen crosscultureel valide zijn. Ook eenoudergezinnen en adoptiegezinnen zouden moeten worden meegenomen in de groep participanten. De resultaten van dit onderzoek zijn gebaseerd op cross-sectionele data. Hierdoor is er gebruik gemaakt van een momentopname over de problematiek van het opvoeden. Het is daarom moeilijk om uitspraken te doen over ontwikkelingen en processen, zoals de structuur in de opvoeding en de sociaal-emotionele ontwikkeling. Bij volgend onderzoek kan gebruik gemaakt worden van longitudinaal onderzoek, zodat er wordt uitgesloten dat de resultaten zijn gebaseerd op toeval. Dit zorgt voor betrouwbaarder onderzoek.

De resultaten in dit onderzoek zijn verzameld met behulp van vragenlijsten. Er is voor vragenlijsten gekozen, omdat je hiermee het gedrag van zowel de ouder als het kind over langere tijd kan meten, terwijl er bij bijvoorbeeld observatie sprake is van een momentopname. Er zijn vragenlijsten gebruikt met betrekking tot de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind, deze zijn ingevuld door moeder. Hier is voor gekozen omdat moeders vaker hoofdopvoeder zijn. Zo blijkt uit de resultaten dat bij het huidige onderzoek in 62.4% van de gezinnen, moeder de hoofdopvoedster is. Een mogelijk nadeel hiervan kan zijn dat vaders die hoofdopvoeder zijn hiermee uitgesloten worden. In een vervolgonderzoek moet er niet vanuit worden gegaan dat de moeder altijd de hoofdopvoeder is, ook de vader kan de primaire opvoeder van het kind zijn. Daarnaast

zijn er vragenlijsten gebruikt met betrekking tot het opvoedgedrag van de ouder. Deze vragenlijsten zijn door zowel vader als moeder ingevuld. De antwoorden op deze vragenlijsten zijn een perceptie die ouders hebben op hun eigen opvoedgedrag. Er kan een verschil bestaan tussen de daadwerkelijke opvoeding van ouders en hoe zij denken op te voeden. Dit kan de validiteit van het onderzoek beïnvloeden. Ten slotte is er in dit onderzoek geen effect gevonden van de structuur van vader op de sociaal-emotionele ontwikkeling van kinderen. In eventueel vervolgonderzoek zou er uitgebreider onderzoek gedaan kunnen worden naar verschillen tussen vader en moeder wat betreft structuur en naar de leeftijd waarop er verschillen ontstaan tussen jongens en meisjes.

Referenties

- Achenbach, T., & Rescorla, L. (2000). *Manual for the ASEBA preschool forms and profiles*. Burlington: University of Vermont.
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, *51*, 1173-1182.
- Briggs-Gowan, M. J., Carter, A. S., Irwin, J. R., Wachtel, K., & Cicchetti, D. V. (2004). The brief infant-toddler social and emotional assessment: Screening for social-emotional problems and delays in competence. *Journal of Pediatric Psychology*, *29*, 143-155.
- Calkins, S. D. (2002). Does aversive behavior during toddlerhood matter? The effects of difficult temperament on maternal perceptions and behavior. *Infant Mental Health Journal*, *23*, 381-402
- Caulfield, R. (1996). Social and emotional development in the first two years. *Early Childhood Education Journal*, *24*, 55-58.
- Davidov, M., & Grusec, J. E. (2006). Untangling the links of parental responsiveness to distress and warmth to child outcomes. *Child Development*, *77*, 44-58.
- Dekleyn, M., Biernbaum, M. A., Speltz, L. & Greenberg, M. T. (1998). Fathers and preschool behavior problems. *Developmental Psychology*, *34*, 264-275.
- Denham, S. A., Workman, E., Cole, P. M., Weissbrod, C., Kendziora, K T. & Zahn-Waxler, C. (2000). Prediction of externalizing behavior problems from early to middle childhood: The role of parental socialization and emotion expression. *Development and Psychology*, *12*, 23-45.
- Fivush, R., Brotman, M. A., Buckner, J. P., & Goodman, S. H. (2000). Gender differences in parent-child emotion narratives. *Sex Roles*, *42*, 233-253.
- Garside, R. B., & Klimes-Dougan, B. (2002). Socialization of discrete negative emotions: *Gender differences and links with psychological distress*. *Sex Roles*, *47*, 115-128.
- Gilliom, M., & Shaw, D. S. (2004). Codevelopment of externalizing and internalizing problems in early childhood. *Development and Psychopathology*, *16*, 313-333.
- Keenan, K., & Wakschlag, L. S. (2000). More than the terrible twos: The nature and severity of behavior problems in clinic-referred preschool children. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *28*, 33-46.
- Kerr, D. C. R., Lopez, N. L., Olson, S. L. & Sameroff, A. J. (2004). Parental discipline and external behaviour problems in early childhood: The roles of moral regulation and child gender. *Journal of Abnormal Child Psychology*, *32*, 369-383.
- Kievit, T. H., Tak, J. A., & Bosch, J. D. (2008). *Handboek psychodiagnostiek voor de hulpverlening aan kinderen*. Utrecht: De Tijdstroom.

- Kim, H.J., Arnold, D.H., Fisher, P.H. & Zeljo, A. (2005). Parenting and preschoolers' symptoms as a function of child gender and SES. *Child & Family Behavior Therapy, 27*, 23-41.
- Laflamme, D., Pomerleau, A. & Malcuit, G. (2002). A comparison of fathers' and mothers' involvement in childcare and stimulation behaviors during free-play with their infants at 9 and 15 months. *Sex Roles, 47*, 507-518.
- Maccoby, E. E. (2000). Parenting and its effects on children: On reading and misreading behavior genetics. *Annual Review of Psychology, 51*, 1-29.
- McKee, L., Roland, E., Coffelt, N., Olson, A.L., Forehand, R., Massari, C., et al. (2007). Harsh discipline and child problem behaviors: The roles of positive parenting and gender. *Journal of Family Violence, 22*, 187-196.
- Morrongiello, B.A., & Dawber, T. (1999). Parental influences on toddlers' injury-risk behaviors: Are sons and daughters socialized differently? *Journal of Applied Developmental Psychology, 20*, 227-251
- Nobes, G., Smith, M., Upton, P. & Heverin, A. (1999) Physical punishments by mothers and fathers in British Homes. *Journal of Interpersonal Violence, 14*, 887-902.
- Page, M., Wilhelm, M. S., Gamble, W. C. & Card, N A. (2010). A comparison of maternal sensitivity and verbal stimulation as unique predictors of infant social-emotional and cognitive development. *Infant Behavior & Development, 33*, 101-110.
- Phares, V., Fields, S., & Kamboukos, D. (2008). Fathers' and mothers' involvement with their adolescents. *Journal of Child and Family Studies, 18*, 1-9.
- Raley, S., & Bianchi, S. (2006). Sons, daughters, and family processes: Does gender of children matter? *Annual Review of Sociology, 32*, 401-421.
- Russell, A., & Russell, G. (1996). Positive parenting and boys' and girls' misbehaviour during a home observation. *International Journal of Behavioral Development, 19*, 291-307.
- Shepard, W. (1980). Mothers and fathers, sons and daughters: Perceptions of young adults. *Sex Roles, 6*, 421-433.
- Smetana, J.G. (1989). Toddlers' social interactions in the context of moral and conventional transgressions in the home. *Developmental Psychology, 24*, 499-508.
- Smith, C. L., Calkins, S. D., Keane, S. P., Anastopoulos, A. D., & Shelton, T. L. (2004). Predicting stability and change in toddler behaviour problems: Contributions of maternal behaviour and child gender. *Developmental Psychology, 40*, 29-42.
- Squires, J., Bricker, D., & Twombly, E. (2002). *Ages & Stages Questionnaires–Social-Emotional: A parent-completed, child-monitoring system for social-emotional behaviors*. Baltimore: Paul H. Brookes Publishing Co., Inc.

- Sytsma, S. E., Kelley, M. L., & Wymer, J. H. (2001). Development and initial validation of the child routines inventory. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment, 23*, 241-251.
- Van Aken, A. A. A. M. (2008). The longitudinal relations between parenting and toddlers' attention problems and aggressive behaviors. *Infant Behavior and Development, 31*, 432-446.
- Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M., & Van Aken, M. A. G. (2007). Parenting during toddlerhood: Contributions of parental, contextual and child characteristics. *Journal of Family Issues, 28*, 1663-1691.
- Verhoeven, M., Junger, M., Van Aken, C., Deković, M. & Van Aken, M. A. G. (2010) Parenting and children's externalizing behavior: Bidirectionality during toddlerhood. *Journal of Applied Developmental Psychology 3,1* 93-105.
- Verhoeven, M., Van Baar, A., Deković, M., & Bodden, D. (2010). *The development of a Comprehensive Early Childhood Parenting Questionnaire (CECPAQ)*. Unpublished manuscript.
- Webster-Stratton, S. (1996). Early-onset conduct problems: Does gender make a difference? *Journal of Consulting and Clinical Psychology, 64*, 540-551.

The influence of structure on the social-emotional development of toddlers.

Abstract

This study examined the relationship between parental structure and social-emotional development of children, in a cross-sectional study of toddlers and their mothers and fathers. Participants were 85 two-parent families with toddler sons and daughters. When the children were between 18 and 48 months of age, mothers and fathers reported to what extent they provide their children a structured environment. In addition, mothers reported about their children's social-emotional behavior. In general, the results indicate there are no differences between maternal structure and paternal structure. The results also show that boys and girls receive the same levels of parental structure. Finally, results of this study indicate that there is a significant effect of structure on the social-emotional development of children. Higher levels of structure were related to lower levels of problems in the social-emotional development. However, this effect is only significant for maternal structure and applies to both boys and girls. The paternal structure did not influence the social-emotional development of children. It can be concluded that maternal structure contributes to the social-emotional development of both boys and girls. Now it is shown that maternal structure influence the social-emotional development of children, intervention programs, aimed at the social-emotional development of children, can make adaptations to this. The programs will have to focus in particular on the structure provided by mothers.

Keywords: Structure, Social-emotional development, Toddlers, Mothering, Fathering